

Nr 56

Utlåtande i anledning av väckt motion angående uppvärmningen av bostadslägenheter.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 64, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Jansson* yrkat att riksdagen måtte besluta om ändring av hälsovårdsstadgans § 16 i enlighet med vad i motionen förordats, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till ändrad lagtext.

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver, inhämtat yttrande från medicinalstyrelsen. Yttranden har vidare på utskottets begäran avgivits av Hyresgästernas riksförbund och Sveriges fastighetsägareförbund.

Gällande bestämmelser m. m.

Den nu gällande hälsovårdsstadgan trädde i kraft den 1 januari 1960. 3 kap. i stadgan innehåller bestämmelser om bostad och i 16 § föreskrives beträffande boningsrums anordnande, inredning och underhåll bl. a. att det skall kunna hållas tillfredsställande uppvärmt. Enligt 15 § i stadgan gäller som allmän föreskrift att byggnad, som innehåller boningsrum, skall vara så anordnad och inredd samt skall så underhållas och skötas att sanitär olägenhet ej uppstår för dem som uppehåller sig i byggnaden.

Det ankommer på kommun att inom sitt område handha hälsovården. Det kommunala organet, hälsovårdsnämnden, kan meddela föreläggande och förbud, som finnes erforderliga för efterlevanden av hälsovårdsstadgan, lokal hälsovårdsordning eller särskild av nämnden meddelad föreskrift. Beslut av hälsovårdsnämnd kan överklagas hos länsstyrelsen över vars beslut man slutligen kan besvära sig hos Kungl. Maj:t. Högsta tillsynen över hälsovården i nu förevarande hänseende utövas av medicinalstyrelsen, som har att meddela råd och anvisningar rörande den allmänna hälsovården. Inom medicinalstyrelsen är man f. n. sysselsatt med att utarbeta nya råd och anvisningar rörande bostäder och bostadsinspektion. Anvisningarna beräknas föreligga inom loppet av de närmaste månaderna.

Regeringsrätten hade i två utslag den 17 december 1957 att taga ställning till frågan om minimitemperatur i bostadslägenheter (RÅ 1957 not. I 233 och 234). I dessa båda utslag fastställdes att bostadslägenhet skulle hålla en temperatur av lägst $+18^{\circ}$ C under dagen och två grader lägre under natten.

Historik

1919 års hälsovårdsstadga, som föregick den nu gällande, innehöll icke någon preciserad föreskrift om viss minimitemperatur för bostadslägenhet. I 8 § stadgades att boningsrum skulle hållas »tillbörligt varmt».

Under förarbetena till den nu gällande lagstiftningen övervägde 1948 års hälsovårdsstadgекommitté huruvida i hälsovårdsstadgan borde intagas en direkt bestämmelse om lämplig värmegrad i boningsrum. I sitt betänkande »Förslag till hälsovårdsstadga m. m.» (SOU 1953: 31) uttalade kommittén.

Såsom framgår av det anförda innehåller 1919 års hälsovårdsstadga ingen bestämmelse om vilken värmegrad, som boningsrum lämpligen bör ha. I medicinalstyrelsens råd och anvisningar har emellertid uttalats, att som lämplig värmegrad torde få anses en temperatur som om dagen håller sig omkring $+18^{\circ}$ C, varjämte tillagts, att för natten behöves icke så hög temperatur; men alltför stora svängningar borde icke förekomma.

Med hänsyn till att viss tveksamhet på sina håll synes ha rätt angående vad som skall anses vara lämplig värmegrad i boningsrum och då denna fråga är av väsentlig betydelse för ett mycket stort antal människor har kommittén övervägt, att i förslaget till hälsovårdsstadga intaga en direkt bestämmelse om att lämplig värmegrad i boningsrum är $+18^{\circ}$ C. Emellertid förhåller det sig så, att värmen i ett boningsrum icke uteslutande beror på uppvärmningen utan även på andra faktorer, såsom luftens fuktighetsgrad etc. Även andra omständigheter tala mot lämpligheten av att fixera ett visst gradtal, bl. a. svårigheten att hålla jämn temperatur och det olika behovet av uppvärmningen under dagen och under natten. Kommittén har alltså med anledning härav icke funnit lämpligt, att i själva hälsovårdsstadgan angiva något bestämt gradtal för uppvärmningen, utan hänvisar i detta fall till medicinalstyrelsens uttalande.

Under remissbehandlingen av kommitténs förslag yrkades från ett par håll att bestämmelser om minimitemperatur skulle införas i hälsovårdsstadgan.

I proposition nr B 40 år 1958 med förslag till den nu gällande lagstiftningen anförde föredragande departementschefen i den nu förevarande frågan.

I och för sig skulle beaktansvärda skäl enligt min mening kunna anföras för att i hälsovårdsstadgan ange till vilken värmegrad ett boningsrum under olika tider på dygnet bör hållas uppvärmt. Den hittills gällande ordningen — som inneburit att uttalanden om lämplig värmegrad intagits i medicinalstyrelsens råd och anvisningar men ej i hälsovårdsstadgan — har emellertid såvitt jag har mig bekant inte medfört några mer påtagliga svå-

righeter för de tillämpande myndigheterna, varför jag ansluter mig till hälsovårdsstadgekommitténs förslag att ej heller i den nya hälsovårdsstadgan upptaga någon bestämmelse om uppvärmning till viss värmeegrad.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr B 19 år 1958 hade andra lagutskottet intet att erinra mot vad departementschefen sålunda anfört.

Motionen

I motionen anföres bl. a.

En precisering av vad som avses med »tillfredsställande uppvärmt» borde enligt min mening vara utsagt i hälsovårdsstadgan. Erfarenheterna från den standard beträffande rumstemperatur som framför allt de allmännyttiga och kooperativa bostadsföretagen erbjuder de boende borde inskrivas i stadgan. Exempelvis ca 21—22° C dagstemperatur. Det kan invändas att parterna på bostadsmarknaden borde kunna avtalsvägen komma till rätta med besvärligheterna på detta område. Rådande fakta utgör bekräftelse på att detta uppenbarligen inte varit möjligt att i praktiken uppnå. Den omständigheten att hälsovårdsstadgan över huvud taget tar ställning till bl. a. frågan om »tillfredsställande rumsuppvärmning» talar för att detta sker på ett sådant sätt, att de boende skyddas mot obehag av det slag jag påtalat i denna motion.

Remissyttrandena

Samtliga remissorgan avstyrker motionärens förslag.

Medicinalstyrelsen förklarar att skäl saknas att frångå principen att lämplig värmeegrad för boningsrum upptages i medicinalstyrelsens anvisningar istället för i hälsovårdsstadgan. Styrelsen är medveten om angelägenheten av att råd och anvisningar på området hålls aktuella och utlovar att de inom kort utkommande anvisningarna kommer att innehålla detaljerade uppgifter i nu berörda avseende.

Hyresgästernas riksförbund anger att i praxis för närvarande fordras en minimitemperatur av + 18° C på dagen och + 16° C på natten samt yttrar vidare härom.

Denna praxis hänför sig till några utslag i regeringsrätten från tiden under och strax efter andra världskriget. Vid denna tidpunkt förelåg helt andra förutsättningar för landets bränsleförsörjning än för närvarande. Dessutom har sedan dess bostads- och klädvanor förändrats högst väsentligt. Den nu angivna minimitemperaturen av +18° C under dagen uppfattas inte enbart av äldre och personer med nedsatt rörelseförmåga som otillfredsställande utan även av andra boende. De lättskötta men samtidigt tunnare syntetiska textilmaterial, som numera användes, gör att en sådan temperatur blir alltför låg för exempelvis mindre barn, som vid lek sitter eller ligger på golvet.

Erfarenhetsmässigt vet vi att i nyare fastigheter — framför allt i det kooperativt och allmännyttigt förvaltade bostadsbeståndet — hålles avsevärt högre värmestandard och vi finner det angeläget att alla boende skall erhålla en värmestandard anpassad efter nuvarande förhållanden.

För den skull finner vi det icke nödvändigt att i hälsovårdsstadgans § 16 införes angivelse av minimitemperatur.

Enligt vår uppfattning bör däremot sådan temperaturangivelse införas i Kungl. Medicinalstyrelsens »Råd och anvisningar beträffande bostäder och bostadsinspektion» så att i det under utarbetande varande nya förslaget anges minimitemperatur av $+20^{\circ}\text{C}$ under dagen och $+18^{\circ}\text{C}$ under natten.

Sveriges fastighetsägareförbund anför bl. a.

Såvitt förbundet har sig bekant, har det i landet ej varit något problem med uppvärmning av bostadslägenheter, och där hyresgästerna någon gång framför anmärkningar om denna, avser detta fastigheter, där även i övrigt förekommit motsättningar mellan parterna om exempelvis den bränsleklausul, som skall tillämpas eller om andra frågor i fastigheten. I allmänhet brukar därvid hyresgästerna vända sig till hyresgästföreningen på platsen och förhandlingar inledes då mellan organisationerna på fastighetsmarknaden och regelbundet leder detta till en lösning av problemet.

Om det av motionären framförda förslaget vinner beaktande och ett visst gradtal anges i hälsovårdsstadgan för uppvärmningen av bostadslägenheter, skulle detta enligt förbundets åsikt säkerligen leda till åtskilliga okynnesanmälningar till hälsovårdsnämnderna och göra dessa sysselsatta med problem, som de ej har kapacitet att lösa. Sannolikt skulle då många hyresgäster göra anmälningar till nämnderna för att få kontroll på att det bestämda gradtalet hålles i fastigheten. Det kan då förhålla sig på det sättet, att vid hastigt uppkommande kyla det bestämda gradtalet ej helt uppnås men att detta mer än väl är fallet då väderleken blir mildare efter kanske någon dag. Det vanliga torde bli, att hälsovårdsnämnden först flera dagar, efter det att anmälan inkommit, kan göra en undersökning av värmehållningen i en lägenhet och därvid är problemet redan ur världen. Man måste därför räkna med som tämligen givet att ett visst angivet gradtal i hälsovårdsstadgan för tillhandahållande av värme i bostadslägenheter, kommer att leda till konflikter och belasta hälsovårdsnämnderna med onödigt arbete.

Motionärerna har antytt, att de allmännyttiga och kooperativa bostadsföretagen skulle hålla en särskilt hög temperatur i sina bostadslägenheter. Detta torde ej vara fallet. Däremot har indirekt påståtts, att de privatägda fastigheterna skulle hålla en temperatur, som ej är tillfredsställande. Enligt förbundets uppfattning föreligger ej några skillnader i värmehållningen, vilka kan föras tillbaka på vem som är ägare av en fastighet. I allmänhet torde det numera förhålla sig så i de flesta fastigheter, att dagstemperaturen i bostäder är högre, än vad medicinalstyrelsen rekommenderat, och håller sig därvid ofta vid en medeltemperatur av $+20^{\circ}\text{C}$ och detta torde vara mer än tillräckligt och torde tillfredsställa även sådana hyresgäster, som har långtgående krav på värme i sina lägenheter.

Förbundet kan sålunda ej finna, att motionären har fog för sitt krav om en ändring av hälsovårdsstadgan beträffande värmehållningen i bostäder utan detta bör vid varje tillfälle överlämnas åt praxis att avgöra, liksom hittills varit fallet. Några olägenheter kan ej anses ha uppkommit härigenom. Vidare bör understrykas, att det ej heller ansetts nödvändigt att i den nu-

varande hälsovårdsstadgan, som trätt i kraft så sent som år 1960, införa preciserade bestämmelser angående temperaturen i bostäder. Slutligen bör framhållas den övervakande uppgift, som medicinalstyrelsen har i detta hänseende och som måste innebära betryggande garantier för den enskilde hyresgästen.

Utskottet

I hälsovårdsstadgan föreskrives att boningsrum skall vara anordnat så att det kan hållas tillfredsställande uppvärmt. Vidare stadgas att byggnad, som innehåller boningsrum, skall skötas så att sanitär olägenhet ej uppkommer för dem som uppehåller sig i byggnaden. I rättspraxis har detta för fastigheter med centralvärmeanläggning ansetts innebära, att bostadslägenhet skall hålla en minimitemperatur av $+18^{\circ}\text{C}$ under dagen och två grader lägre under natten. Det åligger medicinalstyrelsen att meddela närmare råd och anvisningar för hälsovårdsstadgans efterlevnad i nu nämnt avseende.

I förevarande motion yrkas, att i hälsovårdsstadgan skall intagas en bestämmelse, som direkt anger minimitemperaturen för bostadslägenhet. Såsom lämpligt gradtal föreslås $21\text{--}22^{\circ}\text{C}$ under dagen.

Vid tillkomsten av hälsovårdsstadgan övervägdes huruvida i stadgan borde anges till vilken värmegrad ett boningsrum under olika tider på dygnet bör hållas uppvärmt. Då det emellertid inte ansågs att den gällande ordningen, som innebar att uttalanden om lämplig värmegrad intogs i medicinalstyrelsens råd och anvisningar, medfört några mer påtagliga svårigheter för de tillämpande myndigheterna, avstod man från att intaga någon detaljföreskrift i hälsovårdsstadgan.

Medicinalstyrelsen, Hyresgästernas riksförbund och Sveriges fastighetsägareförbund, vilka yttrat sig över motionen, har samtliga avstyrkt densamma. Medicinalstyrelsen kommer att inom kort meddela nya råd och anvisningar för bostäder och bostadsinspektion.

Inte heller utskottet anser det påkallat att i hälsovårdsstadgan införa detaljerade bestämmelser om värmegrad för bostadslägenhet. Eftersom flera faktorer, bl. a. luftens fuktighet, inverkar vid bedömningen av lämpligt gradtal, synes frågan inte ägnad att regleras lagstiftningsvägen. Dessutom har det nuvarande systemet att i medicinalstyrelsens råd och anvisningar ge mera preciserade föreskrifter, såvitt utskottet kan bedöma, fungerat tillfredsställande.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 64, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 oktober 1965

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Axel Svensson, fru Carlqvist, fru Hamrin-Thorell, herrar Lars Larsson, Edström*, Hübinette och Axel Kristiansson;

från andra kammaren: herrar Lundberg, Odhe, fru Ekendahl, herrar Wiklund*, Fredriksson, Jönsson i Ingemarsgården, Johansson i Skärstad och Ringaby.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.